

A mérsékelt övezet földrajza 2.

I. A hideg mérsékelt öv – ahol a medve is megdermed néha

Gyakorlatilag csak az északi féltekén

Éghajlat: tajgaéghajlat

Évi középhőmérséklet: 0--10°C

Évi közepes hőingás: 20-70°C

Éves csapadék: 200-700 mm

Általános jellemzők: hosszú, zord tél, rövid, meleg, csapadékos nyár; a tavasz és az ősz rövid; az északi félgömbön a leghidegebb (-78 °C, Ojmjakon); a legnagyobb abszolút hőingás a Földön (113 °C); a csapadék főként hó formájában.

Folyókák: ingadozó vízjárás (a nyári olvadáskor árvizek, télen befagynak)

Természetes növénytakaró: tajga

Talaj: tápanyagban szegény, szürke podzoltalaj

Kőzetmegbontás: fagyaprózódás

Felszínformálás: folyóvízi erózió, csuszamlás, fagyos talajfolyás

Mezőgazdaság:

- ✓ erdőgazdálkodás
- ✓ prémes állatok (nyérc, hermelin) tenyésztése, vadászata

rénszarvastenyésztés – **savas esők:** kéndioxid → kénessav, kénsav → elsavanyítja a talajt, fenyőerdők pusztulása

II. A valódi mérsékelt öv – az óceánparttól a sivatagig

Eddig az Egyenlítőtől való távolság alapján vettük sorra az egyes öveget, most az **óceántól való távolság** fog számítani. (Vagyis nyugatról kelet felé haladunk.)

Az öv a **nyugati szelek által szállított ciklonok** uralma alatt áll → kelet felé csökken a csapadék.

A szárazföld belseje felé haladva egyre szélsőségesebb, egyre kontinentálisabb az éghajlat:

- csökken a csapadék mennyisége
- a nyár egyre melegebb
- a tél egyre hidegebb, zordabb
- az évi közepes hőingás egyre nagyobb

Négy különböző éghajlat → négy területet különítünk el:

- óceáni területek: óceáni éghajlat
- mérsékelt szárazföldi területek: nedves kontinentális éghajlat
- szárazföldi területek: száraz kontinentális éghajlat
- szélsőségesen szárazföldi területek: mérsékelt övezeti sivatagi éghajlat

Euráziában fokozatos az átmenet.

Észak- és Dél-Amerikában a hegységek (Kordillerák, Andok) hirtelen változásokat okoznak → éghajlatválasztók.

1. Az óceáni területek

Éghajlat: **óceáni éghajlat**

Évi középhőmérséklet: 5-12°C

Évi közepes hőingás: 7-15°C

Éves csapadék: 800-2000 mm

Általános jellemzők: enyhe tél, hűvös nyár; kiegyenlített éghajlat, kevés a napsütés, gyakori a köd, gyors változás az időjárásban; sok csapadék

Folyók: egyenletes vízjárás

Természetes növénytakaró: zárt lombhullató erdő (bükk, tölgy, nyír); fenyérek; tőzegmohalápok; zárt fűtakaró.

Talaj: barna erdőtalaj.

Kőzetmegbontás: mállás

Felszínformálás: folyóvízi erózió, tenger

Mezőgazdaság:

- ✓ az erdők nagy részét kiirtották
- ✓ dús fűvű rétek, szálás- és lédús takarmányok → szarvasmarha
- ✓ juh
- ✓ a szántókon rozs, zab, árpa; len, cukorrépa; lucerna
- ✓ burgonya
- ✓ whisky, sör
- ✓ alma és körte
- ✓ tengeri halászat

2. A mérsékelt szárazföldi területek

Éghajlat: **nedves kontinentális éghajlat**

Évi középhőmérséklet: 0-12°C

Évi közepes hőingás: 10-20°C

Éves csapadék: 500-800 mm

Folyók: ingadozó vízjárás

Természetes növénytakaró: zárt lombhullató erdő (tölgy, bükk) → ligetes, erdős puszta.

Talaj: barna erdőtalaj

Kőzetmegbontás: mállás és aprózódás

Felszínformálás: folyóvíz, lejtőleöblítés, szél

Mezőgazdaság:

- ✓ a síkságokon szántók: búza, árpa, cukorrépa, kukorica, repce, napraforgó
- ✓ zöldség- és gyümölcsstermesztés
- ✓ sertés, baromfi, szarvasmarha

3. A szárazföldi területek

Éghajlat: száraz kontinentális éghajlat

Évi középhőmérséklet: 0-15°C

Évi közepes hőingás: 25-45°C

Éves csapadék: 300-500 mm

Folyók: ingadozó, erősen ingadozó vízjárás

Természetes növénytakaró: füves puszták (Európa: sztyepp; Észak-Amerika: préri; Dél-Amerika: pampa)

Talaj: feketeföld = csernozjom = mezőségi talaj. (Az egyik legjobb minőségű talaj a világon.)

Kőzetmegbontás: hóaprózódás és fagyaprózódás

Felszínformálás: szél, folyóvíz.

Mezőgazdaság:

- ✓ Földünk legfontosabb éléskamrái: búza, kukorica.
- ✓ szarvasmarha- és sertéstenyésztés.

4. A szélsőségesen szárazföldi területek

Éghajlat: mérsékelt övezeti sivatagi, félsivatagi éghajlat

Évi középhőmérséklet: 0-15°C

Évi közepes hőingás: 25-50°C

Éves csapadék: 100-200 mm

Folyók: erősen ingadozó vízjárás, időszakos vízfolyások, lefolyástalan területek

[**Lefolyástalan területek = belső lefolyású területek:** a földfelszín azon része, ahonnan a vízfolyások vize nem jut el tengerbe, óceánba, mert elpárolog, elszivárog vagy lefolyástalan tóba ömlik.]

Természetes növénytakaró: nincs vagy gyér (szárazságtűrők)

Talaj: nincs vagy csak sivatagi váztalaj

Kőzetmegbontás: hóaprózódás, fagyaprózódás

Felszínformálás: szél, lejtős tömegmozgások

Mezőgazdaság:

- ✓ öntözés esetén: gyapot, rizs, zöldségfélék
- ✓ juh, kecske, kétpúpú tevé

